

Tilburg University

Review of the book *Religie her-dacht*

Sarot, M.

Published in:
Nederlands Theologisch Tijdschrift

Publication date:
1999

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Sarot, M. (1999). Review of the book *Religie her-dacht: De visie van H.J. Adriaanse op de erfenis van het Christendom*, A.L. Molendijk, 1997, 9024292093. *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 53(1), 78-79.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Preprint

Arie L. Molendijk (red.), *Religie her-dacht: De visie van H.J. Adriaanse op de erfenis van het christendom*, Kampen, Kok, 1997; 167 pp., f 34,90, ISBN 9024292093.

N.a.v. H.J. Adriaanses artikelenbundel *Vom Christentum aus* (Kampen 1995) (zie NTT 52, 352-353) organiseerden G.G. de Kruijff en A.L. Molendijk een colloquium. Bij die gelegenheid gingen Theo de Boer, Vincent Brümmer, Johan Goud, Anton Houtepen en H.M. Kuitert in korte voordrachten in discussie met Adriaanse. In de hier aan te kondigen bundel treft men, naast (uitgewerkte versies van) deze voordrachten, een inleiding van A.L. Molendijk, een Nederlandse vertaling van een van de kernstukken uit de bundel van Adriaanse, 'Nach dem Theismus,' en een alfabetisch geordende reactie van Adriaanse op de gebundelde voordrachten: 'Klein godsdienstwijsgerig woordenboek' (133-166). Adr. taxeert in 'Na het theïsme' de intellectuele plausibiliteit van het theïsme in onze cultuur als zeer gering. Hij verbindt daaraan niet de conclusie dat wij het christendom dan maar op moeten geven. Wel moeten wij de theïstische, metafysische aanspraken van het christendom opgeven, maar dan blijft nog een 'erfenis' over van gebeden, liederen en verhalen. En waarom zouden wij die 'niet kunnen bidden, zingen en vertellen, juist vanwege de vreugde en het genoegen en de verlichting en de stichting, die daarmee gepaard gaan? Het is zeer goed mogelijk, dat in de trouw aan het *dictum de res* zelf gegeven is' (47). De laatste zin suggereert, dat terwijl Adr. de metafysische claim 'dat God bestaat' wil opgeven, hij ook het omgekeerde ('God bestaat niet') niet voor zijn rekening wil nemen. Dergelijke claims vatten voor hem uiteindelijk niet waar het in het christendom om gaat; dat komt wel tot uitdrukking in de *praxis pietatis*. In het 'woordenboek' werkt hij deze gedachte in gesprek met zijn opponenten verder uit, o.m. door nader toe te lichten hoezeer het discours van de metafysica tekortschiet in het begrijpen waar het in het christendom om gaat: 'De bedoeling van de uitroep "God!" of de aanroep "God?" is niet te vatten vanuit de theoretische vraag: "Bestaat God?" of "is God?" (*an Deus sit?*) en al helemaal niet vanuit de meerkeuzevraag "Bestaat God of bestaat God niet?" (*utrum Deus sit?*), maar slechts vanuit de existentiële vraag *num Deus sit?*, d.w.z. de bange vraag: of God de uitroep "God!" of de aanroep "God?" vernemen kan' (142). Een kwalitatief hoogstaande bundel, die tot verder nadenken inspireert.

Marcel Sarot